

НАЗИМОВА Алла Олександрівна

ЕКСПРЕС-ЖИТТЄПИС, найважливіші ціхи біографії

Національний статус, що склався у світі: американський.

Актриса німого кіно, продюсер, сценарист.

З міщанської родини. Батько, Левентон О., – аптекар. Справжнє прізвище – Левентон Аделаїда Міріам Яківна.

Народилася 22 травня (3 червня) 1879 р. в м. Ялті Таврійської губернії Російської імперії (нині – Автономна Республіка Крим України).

Померла 13 липня 1945 р. в м. Лос-Анджелесі (США).

Навчалася в Одеському філармонічному училищі (1894-1898), акторській академії при МХАТі (1896-1899).

Виступала на сценах Московського художнього академічного театру (1900-1904), Кисловодського обласного театру (1904-1905), десятках сцен Європи і США.

У театральному доробку ролі: Грушеньки («Брати Карамазови», Ф. Достоевський), Оленьки (Горезлощастя, В. Крилов), Регіни («Привиди», Х. Ібсен), Нори («Горжество життя», Р. Бракко), Насті («На дні», М. Горький), цариці («Цар Федір Іоаннович», О. Толстой), Лії («Євреї» Є. Чиріков), Ріти («Маленький Ейольф», Х. Ібсен), Фелісити («Маріонетки» П. Вольф), Єви («На міліні», Д. Остін Адамс), Раневської («Вишневий сад», А. Чехов), Єлизавета («Собачий вальс», Л. Андрєєв), Наталії Петрівни («Місяць в селі», І. Тургенєв), Проли («Простак з Неочікуваних островів» Б. Шоу), матері («Мати», К. Чапек).

Як кіноактриса дебютувала у фільмі «Наречені війни» (1916).

Потім настала черга наступних стрічок: «Дивне явище», «Іграшки долі», «Око за око» (усі – 1918), «З туману», «Червоний ліхтар» (обидві – 1919), «Сильніше за смерть», «Мільярди» (1920), «Пані з камеліями» (1921), «Ляльковий будинок» (1922), «Соломія» (1923), «Вулична Мадонна» (1924), «Мій син» (1925), «Втеча» (1940), «Кров і пісок» (1941), «З тих пір, як ти пішов» (1944).

Залишила по собі дві зірки в алеї слави Голівуду.

Разом з чоловіком П. Орленовим емігрувала до США (1905).

Долі нашої землячки М. Литавріна присвятила книгу «Американські сади Алли Назимової» (1995).

Серед друзів та близьких знайомих Н. – А. Чехов, Н. Рамбова, Е. Лакетт, Ч. Бріант, Д. Бельський, Т. Бенкхед, Д. Еккер, Г. Бренон, М. Адамс, Мерседес де Акоста, Л. Шуберт, Р. Валентино, М. Харріс, Л. Селзнік, Е. Гольдман, Р. Бартельмес, Ч. Чаплін, Ф. Арбакль, сестри Д. і Л. Гіш, Г. Свансон, А. Капеллані та ін.

СОРОМНО, з творчого кредо А. Назимової

Ох, якби мала змогу спалити свої фільми – до останнього дюйма. Я їх соромлюся.

ПОЗНАЙОМИЛИСЯ, з листа А. Чехова О. Кніппер від 28 серпня 1901 р.

Учора я був у Орленова, познайомився з Левентон; вона мешкає з ним на одній квартирі.

МІСЦЯ ВИСТАЧИТЬ, з телеграми А. Назимової П. Орленову

Благаю тебе, залиш мені цей єдиний куточок у світі, а у тебе і без Америки багато місця!

ІСНУВАТИ ДЛЯ ТЕАТРУ, з оцінки гри А. Назимової Т. Уільямсом

Це було одне з тих незабутніх вражень, котрі змусили мене писати для театру. Після гри Назимової виникло бажання для театру існувати.

БІЛЯ НІГ, зі спогадів М. де Акоста

Вона несподівано з'явилася в проході, який вів до просторої арени... у козачому вбранні. Весь зал того вечора був біля її ніг.

УШАНОВУВАЛА НЕ КОЖНОГО, зі спогадів Д. Годвські

Вродливий брюнет Гуїл'єльмі підійшов до столу сяючи від захоплення, але Назимова опустила голову і завмерла, її маленька фігурка була напружена, вона сиділа немов її схопив правець. Звичайно, нічим хорошим це знайомство не обернулося.

КЛЯТА ДЕПРЕСІЯ, з статті О. Федорова «Алла Назимова: легенда сцени і екрану»
Багатом російським актрисам (О. Баклановій, Л. Кедровій, Г. Стен, М. Успенській) довелося зробити вдалу заокеанську кар'єру. Проте жодна з них не мала такого галасливого і скандального голлівудського зльоту як легендарна Алла Назимова.

Після смерті батька вона залишилася по суті убогою – підробляла прибиральницею... Потім творча доля обернулася до неї сонячним боком. У 1898 році К. Станіславський і В. Немирович-Данченко відкрили Московський художній театр, де Назимова грала (щоправда, в основному статисткою) на сцені разом з В. Мейєрхольдом, І. Москвіним, О. Саніним, О. Кніппер.

Не дочекавшись від батьків-засновників МХАТу головних ролей, виїхала до провінції. Дуже швидко зрозумівши, що блискучі театральні кар'єри в Бобруйську не робляться, повернулася до столиці, однак знов не одержала пристойної ролі і впала в депресію.

...За часів НЕПу стрічки за участю Назимової з успіхом йшли в СРСР, проте, починаючи з куди менш «ліберальних» 30-х, її ім'я було практично стерте з пам'яті співвітчизників.

ДОБРИДЕНЬ, ЄВРОПО, з кореспонденції В. Рогози «Як Алла Назимова скорила Голівуд»
Її батько мав запальну вдачу і часто бив дітей і дружину. У Швейцарії, куди перебралася родина незабаром після народження Міріам, дружина, утомлена побоями, розвелася з Яковом. Той віддав дітей на виховання до швейцарської сім'ї, де дівчинка змогла освоїти німецьку і французьку мови, почала вчитися грати на скрипці. Але незабаром Міріам довелося повернутися до Ялти, куди відправився з новою дружиною батько.

...У критичний момент навіть намагалася зайнятися проституцією. Від падіння на дно врятував багатий коханець, що зняв для неї квартиру і оплатив продовження навчання. Ексцентрична Алла незабаром розлучилася з коханцем і вийшла заміж за актора-початківця Сергія Головіна. Сімейний човен швидко розбився об побут, і подружжя роз'їхалося.

...На гастролях доля звела з блискучим актором Павлом Орленовим. Спалахнув бурхливий роман, що переріс у серйозні відносини. Завдяки Орленову 1904 року Алла потрапила на гастролі до Європи.

КОРОЛЕВА ТРАГЕДІЇ, з нарису М. Шатерникової «Забута зірка»

Ми вже ніколи не дізнаємося, чи була Назимова насправді чудовою актрисою чи американців, театр яких був відсталим і провінційним, підкуповував її новий європейський стиль. Але факт залишається фактом – критика оголосила її «новою королевою трагедії».

Незабаром Фроман заснував Фонд допомоги російським іммігрантам. До участі прилучилися не лише бізнесмени-іммігранти, а й мільярди Джон Пірпонт Морган, Ендрю Карнегі, сестра президента Теодора Рузвельта.

Шанувальники влаштували їй зустріч чи не з найвідомішим театральним продюсером Шубертом, і той підписав з нею контракт на п'ять років. Це був нечуваний успіх. Їй визначили зарплату в 100 доларів на тиждень плюс 20% з прибутку, найняли вчителя англійської мови.

...27-річна Назимова залишилася одна в чужій країні. Їй було страшно. У щоденнику вона пише, що завісила вікна, замкнули двері і на півгодини «дозволила собі розкіш» впасти у відчай: качалася підлогою, рвала на собі волосся і звивалася, мов божевільна. Однак вона була розумною і стійкою панею. Ясно усвідомлюючи, що до Росії ні за що не повернеться, приготувалася жити і думати по-новому і рішуче налаштувалася на успіх.

Назимовій вдалося не тільки опанувати англійською за 4 місяці, але й переконати Шуберта, котрий бачив в ній виключно актрису романтичного плану, спадкоємицю Сари Бернар. Алла ж воліла грати сучасних, нових жінок і наполягла на «Гедде Габлер».

На репетиціях вона зачарувала виконавців, які ніколи не чули про Станіславського. Вона наголосила, що «немає маленьких ролей – є маленькі актори», і пояснила принципи акторського ансамблю. Це було справжньою новацією для Америки.

Колег дивувало і те, що Алла поєднувала в собі два амплуа: героїню і характерну актрису.

Незабаром вона стала фактичним режисером спектаклю.

Восени 1906 року відбулася прем'єра «Гедди Габлер». Спектакль став подією.

ВИПАЛЮВАЛА ВСЕ НАВКОЛО, з статті І. Кучера «Назимова Алла»

Її творча кар'єра, на перший погляд, може здатися ідеальним втіленням Американської мрії. Невисока, тендітна актриса Московського МХАТу стала зіркою бродвейських театральних сцен і голлівудських кіностудій без будь-яких підрбок під стиль «рюсс», всіх цих «...офф» та іншого. До примі, яка приїздила на знімальний майданчик з власного особняка, зверталися шанобливо і з острахом «мадам» – сувора вдача актриси була відома. І лише близьким друзям дозволялося називати її Аллою.

Невтомна «мадам» тривалий час була найвисокооплачуваною актрисою «Метро», котра фінансувала власні проекти і виконувала, природно, головні ролі. А ще – контролювала буквально все: від сценарію до підбору акторів на другорядні ролі. Одні заздрили її енергії і таланту, інші – обожнювали.

Обдарована учениця школи Станіславського реформувала традиції театральної Америки. Її називали другою Елеонорою Дузе.

Проте роман з Голівудом, всупереч прийнятій думці, склався не зовсім щасливо. Назимова була такою яскравою індивідуальністю, настільки оригінальною і своєрідною була її акторська манера, що майже всі картини з її участю виявлялися набагато нижчими за рівень самої актриси. Назимова залишалася зіркою, чиє світло випалювало все навколо.

...Захоплювалися і уподібнювали мистецтво актриси танцю і пантомімі. Тіло, а ні особа – ось чарівливість Назимової.

Назимова зрозуміла міщанський характер країни «жовтого диявола». Вона живе в особняку неприступною царицею, яка ховається від поглядів публіки.

...На батьківщині склалися легенди про її успіхи, газети друкували уїдливі фейлетони про нову американку. Комісаржевська, що їздила з гастроллями до Нью-Йорку, не мала такої натхненної підтримки як трупа Орленьова.

До вже комуністичної Росії долинали чутки про екранну славу Назимової. «Радкіно» початку 20-х прокатує фільми з її участю паралельно з «Індійською гробницею» і «Ведмежачим весіллям». Незважаючи на невдачі, котрі її певний час буквально переслідували, актриса зробила все що могла в своєму яскравому, виблискуючому, мов комета, житті. Не обставини керували долею – вона сама.

Гра Назимової і фільми, нею зняті, увійшли до історії кіно, як зухвалий експеримент щеплення європейського мистецтва до американського комерційного «дичка». Так, маленькій актрисі не вдалося здолати американського Левіафана. Але сьогодні зрозуміло, що без її зусиль кінематограф 20-х розвивався б трохи інакше.

СТРИПТИЗ-ВЕЧІРКА, бувальщина

У 1921 р. Назимова влаштувала дводенну вечірку в своєму будинку. Здогадуючись, що кульмінацією вечірки стане стриптиз господарки, й інші зірки Голівуду вирішили вбратися відповідно. Із натовпу виділялася лише Мері Пікфорд, що вбралася в оксамитовий костюм з мереживним коміром і короткими штанами.

Кульмінацією стало купання у величезному басейні, коли два десятки голих жінок і стільки ж чоловіків дружно стрибнули і стали ганятися один за одним.